

PETRECEREA TIMPULUI LIBER ÎN BUCUREȘTIUL INTERBELIC

Petruța Burlacu

Răsfoind paginile unor publicații ale vremii pot fi citite destule titluri care fac referire la modalitățile de petrecere ale timpului liber în București. Iarna sau vara, în teatre sau cinematografe, în cafenele sau restaurante, la Șosea sau pe Calea Victoriei, bucureștenii își petreceau clipele lor de răgaz. Fiecare anotimp își avea propriile distracții.

Vara urmând o tradiție mai veche, bucureștenii în funcție de posibilitățile financiare ale fiecăruia, doreau să plece din oraș pentru un timp mai lung sau mai scurt, în țară sau în afara țării, mai aproape sau mai departe de București. Viligiatura devenise o adevărată modă, iar în zilele de început ale verii era principalul subiect de discuție atât în saloane cât și în mahalale.¹

Fabricanții de geamantane, negustorii de mailot-uri și papuci de baie, croitoresele și toți cei ce așteptau sezonul băilor, erau în plină fierbere.

Fiecare își avea propriile preocupări, doamnele pe cea a cumpărăturilor, domnii pe cea a arajamentelor financiare.² Bucureștiul se goleşte pe zi ce trece, tot mai multe case aveau geamurile acoperite cu hârtie albastră, semn că stăpâni sunt plecați în vacanță.³

Dacă în secolul trecut cei mai mulți mergeau la Slănic - Prahova, Pucioasa, Herculane, Borsec, Bușteni, uneori la Karlsbad, în anii interbelici stațiunile cele mai frecvente erau cele de pe malul Mării Negre, Eforie, Constanța, și stațiunile Amara, Călimănești, Govora, Techirghiol pentru sărurile miraculoase și apele tămăduitoare. Spre Techirghiol o linie directă lega capitala cu marginea lacului, trenuri rapide cu vagoane restaurant și de dormit. Elegantele viligiaturiste ieșeau adesea la promenadă pentru a-și etala frumoasele rochii. La Cazino grupuri, grupuri de cucoane și domnișoare discutau cancanuri sau evenimentele de pe plajă. Seara o petrec la Coliba Turcului unde se servea limonadă, lapte bătut, pește de mare proaspăt. Coliba, împresurată de micile gospodării ambulante ale pescarilor lipoveni, devenea un mic și pitoresc restaurant cu dancing pe nisip și petreceri nocturne.⁴

O stațiune balneoclimaterică modernă și luxoasă amenajată chiar în această perioadă, și ea loc de vacanță pentru bucureșteni, Eforie dispunea de un parc de vile ultramoderne, un hotel grandios și european, o pergola elegantă ce leagă hotelul de plajă. Cazinoul Ringler, Cazinoul Hotelului, Sanatoriul Dr. Antoniu reprezentau primele așezări ale noii stațiuni.

Cei ce rămăneau vara în București își petreceau timpul în plimbări pe Calea Victoriei sau la șosea, în grădinile de vară, la teatrele de revistă, la ștrand. Vara bucureșteanul nu se culcă niciodată devreme și nopțile hoinărea prin oraș. Pe Calea Victoriei era animație mare, „Bulevardul“ era plin de reclame luminoase și mese scoase pe trotuar. În orice colț de stradă se găsea câte o grădină cu miros de mititei,

¹ Mircea Constantinescu, *Cum îndemult bucureștenii petreceau*, Editura Albatros., p. 29.

² *Ilustrațiunea Română*, nr. 27, an II, iunie 1935, p. 5.

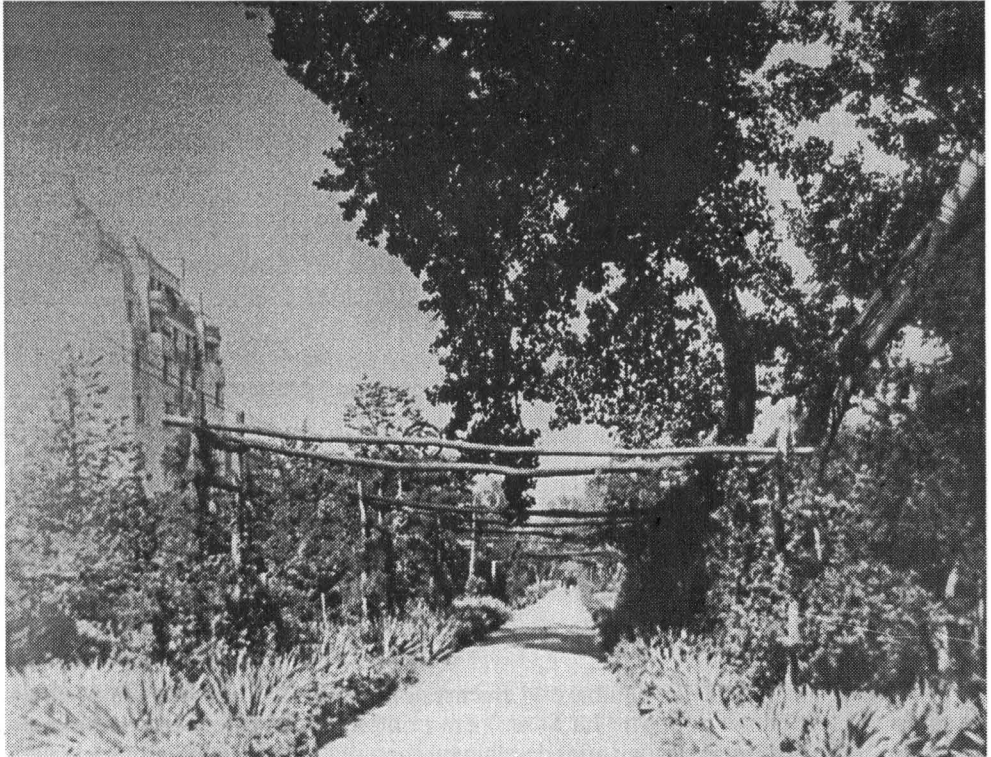
³ Mircea Constantinescu, op. cit. p. 190.

⁴ I. Țik, „Viligiatura Movila-Tekirghiol“ în *Ilustrațiunea Română*, nr. 29, an II. 10 iulie 1930, p. 2.

⁵ *Ilustrațiunea Română*, nr. 34, 19 august 1934, p. 2.

sunete de vioară și mese mici primitoare. În centru, grădinile și-au asigurat orchestre bune care cântau bucăți clasice, muzică românească sau fox-uri americane și deși prețurile erau mari lumea plătea.

Bodega și consumul „*Teatrul Național*“, era unul din cele mai selecte și mai vizitate localuri din capitală. În Bulevardul Academiei, la bodega și berăria „*Jubileu*“ se întrunea un public numeros din toate straturile sociale, iar în Bulevardul Elisabeta, bodega „*Eforie*“ și restaurantul „*Elysee*“ erau loc de întâlnire al diplomaților, miniștrilor și a întregii elite a capitalei.⁶

Vedere din Cișmigiu

Parcurile și grădinile erau și ele locuri foarte frecventate. Mai puține ca în secolul trecut, ele trezeau adesea nostalgia localnicilor mai vârstnici ai capitalei.

„Instituția grădinilor de vară, la care în zăduful nopților mahalagiul la cot cu domnul în guler tare, spălătoreasa ... alături de cucoana în pălărioară (sic) gusta mititei, fleici, bere, șprițuri indușându-se sentimental de o muzică de sezon adusă din străinătate ... această instituție datează încă de la întemeierea Bucureștiului, de pe când era în întregime o grădină.”⁷

⁶ *Gazeta Capitalei*, nr. 6, an I, 12 iunie 1921, p. 2; nr 16, 3 august 1921; nr. 17, 14 august 1921, p. 2.

⁷ F. Aderca, *Petreceri de vară*, în „*Vremea*“ an VIII, nr. 387, 12 mai 1935, p. 8.

Cișmigiul cu aleea de trandafiri și arbori seculari era loc favorit de plimbare al bucureștenilor în timp de vară pentru decorul lui variat și colorat, plin de verdeață și răcoare. Este deschis în această perioadă un restaurant cu nume exotic, *Monte Carlo*. Exista în Cișmigiu și un pavilion de ape minerale pus la îndemâna celor care nu-și puteau permite să plece la o cură de băi în afara Bucureștiului.

Patinaj pe Lacul Cișmigiu, 1933.

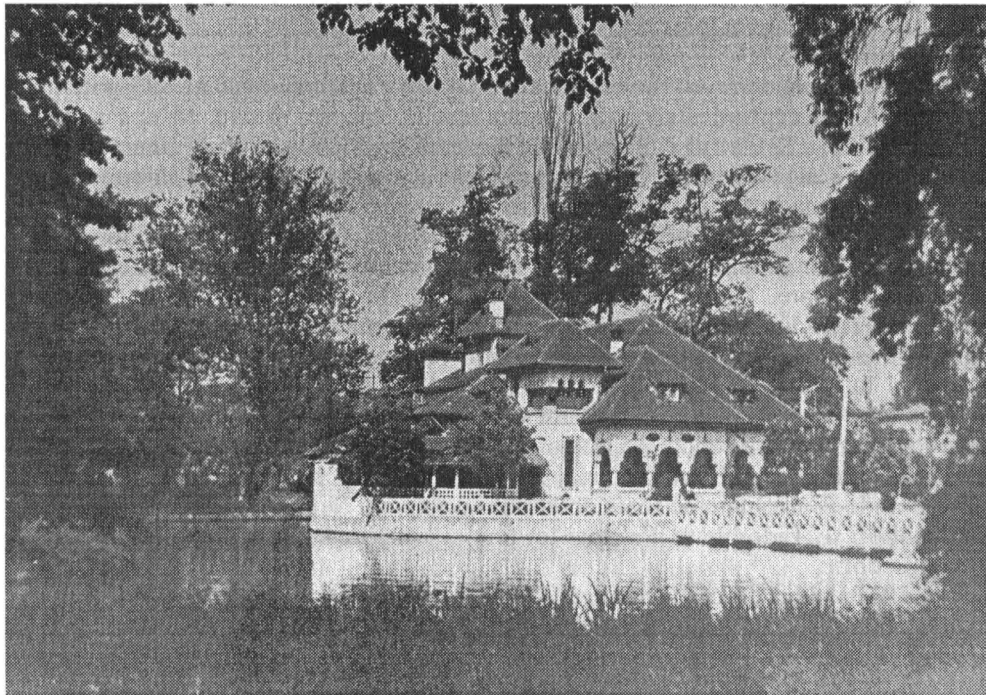
Un alt loc favorit de plimbare al bucureștenilor era șoseaua Kisseleff, căreia bucureștenii îi spuneau pe scurt “La Șosea” era printre străzile cele mai frumoase ale Capitalei, unde bucureștenii și-au aflat de-a lungul timpului refugiul atât pe timp de vară cât și de iarnă, iar *Grădina Flora*, supranumită „raiuul Capitalei”, oferea confort, liniște, aer curat și mâncare bună.⁸ Uneori farmecul plimbării era stricat de numeroasele automobile, de mirosurile de benzină și ulei, de clacsonul șoferilor care îi făceau pe cei mai în vârstă să regrete dispariția trăsăturilor de altă dată. Locurile de plimbare pentru bucureșteni erau și Parcul Carol, Grădina Icoanei, Parcul Ioanid și Grădina Botanică.

Grădina Icoanei era loc de plimbare al șomerilor, alături de aceasta Parcul Ioanid adăpostea “idile de o seară sau de un anotimp”. Din când în când gestul unor neîmpăcați cu soarta sau desamăgiți sentimental au adus o culoare sumbră și parcul a fost poreclit „parcul sinucigașilor”.⁹

⁸ Grigore Ionescu *București. Ghid istoric și artistic*, Fundația pentru Literatură și Artă, Regele Carol al-II lea, 1938, p. 117.

⁹ Radu Boureanu, *Orașul Grădina*, în „Vremea” an VIII, nr. 387, 12 mai, 1935, p. 8.

Din vara bucureșteană făceau deasemeni parte spectacolele de revistă. Capul de afiș îl ținea „Cărăbușul” lui Tănase. Deschiderea „Cărăbușului”, în 2 iulie 1919, a reprezentat un eveniment pentru Bucureștiul vremii prin înfățișarea deosebită a teatrului și amploarea spectacolului. Melodiile erau cele mai “en vogue” la Paris iar dansatorii Milka și Bella lansau ultimul dans la modă, fox-trotul.

Restaurantul Monte Carlo în Cișmigiu, 1933

„Cărăbușul” a ajuns cu timpul să se identifice cu însăși vara bucureșteană, neputându-se concepe vara fără spectacolele „Cărăbușului”.¹¹

Costume, cortine și numere celebre erau aduse din Paris de directorul teatrului, binecunoscutul Constantin Tănase. În fiecare seară în grădina din strada Academiei puteau fi admirate noutăți privind moda artei de revistă.

Cam prin anul 1930 revista românească intrase într-o fază superioară, în ce privește calitatea textului, reușindu-se evitarea notei vulgare, îmbinând umorul și satira cu bogăția de bun gust a montărilor. Cărăbușul își trăia epoca de glorie.¹²

Apare acum un element nou, balerini dansează alături de balerine. În preajma verii anului 1934 Tănase are ambiția să organizeze o stagiune și pe timpul iernii în sala Eforie. Din ansamblu făcea parte pentru prima dată Maria Tănase, care figura în

¹⁰ Ioan Massoff și Radu Tănase, *Tănase* Editura Minerva, București, 1967, p. 9.

¹¹ *Cuvântul Capitalei* nr. 25, an II, 27 mai 1935, p. 2.

¹² Ioan Massoff și Radu Tănase, op. cit. p. 147.

program cu nume de împrumut – Maria Atanasiu – pe atunci numai unul din tinerele talente.¹³

Printre cele mai răsunătoare succese ale „Cărăbușului“, revista „Bravo Cărăbuș“ a fost considerată drept cea mai bună a ultimului deceniu. Cele mai multe subiecte erau inspirate din realitățile politice și sociale românești din perioada interbelică. Alături de Tănase jucau Natalia Pavelescu, Lizica Petrescu, Elena Zamora, Al. Giugaru pe texte semnate de N. Kirițescu, Nicolaie Vlădoianu, N. Constantinescu.

Spectacole de revistă se mai jucau în Grădina Marconi din Calea Griviței într-o formulă ce-i cuprindea pe Sică Alexandrescu, Grigore Vasiliu, Mișu Fotino; pe strada Sărindar, la teatrul *Alhambra* sau în pauzele filmului ce rula la cinematograful *Colos* de pe Calea Victoriei.¹⁵ Pe timpul zilei bucureștenii fugeau de căldura verii în cele câteva ștranduri existente: Lido, Kiseleff, Bragadiru.

La *Lido* venea lumea selectă a Capitalei, aici se etalau ultimele modele de costume de baie și halate. Exista aici un bazin cu valuri artificiale care dădea senzația unei băi în mare. După baie lumea făcea cură de soare, gimnastică sau masajele electrice în grădinile și terasele Bazinului. După amiază la ceai și seara la dineuri, jazzul antrena lumea la dans iar renumitul restaurant *Cina-Lido* răspundea prin serviciul lui celor mai pretențioși gurmanzi. Nu exista străin sau provincial care venind în București să nu se grăbească să facă o vizită la bazinul Lido. Un succes extraordinar îl aveau concursurile sportive ce aveau loc aici (polo, exhibiții nautice).¹⁶ *Ștrandul Kiseleff* era frecventat mai ales de sportivi și mica burgeoisie cu bani. Un ștrand unde venea lume de toate condițiile sociale era *Ștrandul Popular*, supranumit de locuitori și „Lido-bleu“. Era mai tot timpul arhiplin și uneori condițiile de igienă lăsau de dorit.

La ștrandul de cartier *Bragadiru* cetățenii își puneau sticle cu vin la răcit în gărlă, iar pe nisipul plajei consumau pui fripți și pateurii. Cei care nu-și puteau permite luxul băilor de mare se mulțumeau și cu băile de apă dulce de la *Grădiștea*, la mică distanță de București. Cu sutele cetățenii capitalei, duminica și în zilele de sărbătoare porneau din gara Filaret să petreacă o zi în aer liber.¹⁷ *Snagovul*, o descoperire relativ recentă, era deasemeni un refugiu de sfârșit de săptămâna apropiat bucureștenilor.

Când vacanța de vară lua sfârșit, sălile de teatru și cinematografele care își deschideau stagiunea la început de toamnă, își așteptau spectatorii. Existau în București în această perioadă *Teatrul Național* în Calea Victoriei, *Teatrul Regina Maria* în Splaiul Independenței, *Teatrul Carol cel Mare* în Bulevardul Elisabeta, și *Teatrul Liric*.¹⁸

Pe scena acestora au interpretat actori valoroși ai teatrului românesc: Lucia Sturdza Bulandra și Tony Bulandra, G. Timica, Mărioara Voiculescu, F. Etterle, Elvira Godeanu atât piese din repertoriul românesc (mai numeroase la *Teatrul Național*) cât și străine.

¹³ Ibidem, p. 153.

¹⁴ *Ilustrațiunea Română*, an III, nr. 1, p. 12.

¹⁵ Ioan Massoff, *Teatrul Românesc* vol. VII, Editura Minerva, București, 1978, p. 104.

¹⁶ *Bazinul Lido în București*, în *Ilustrațiunea Română*, nr. 29, an II, 10 iulie 1930, p. 2.

¹⁷ *Realitatea Ilustrată*, nr. 31, an I, 4 septembrie 1927, p. 12.

¹⁸ *Informatorul Provinciei și al Capitalei*, an I, nr. 1, 15 septembrie 1932.

Un semn al influenței occidentului în mișcarea teatrală românească este crearea unor teatre de bună calitate în diferite cartiere ale orașului. La 6 iunie 1935 era anunțată deschiderea teatrului de cartier *Tempo* sub direcția Natalei Pavelescu și care obține numeroase succese cu comedia „O noapte furtunoasă”.

Din inițiativa domnului Maximilian a luat ființa în eleganta grădină din Calea Văcărești, *Teatrul Isbânda* care și-a inaugurat stagiunea tot cu o comedie „Domnul de la ora 5”. Tot în Calea Văcărești se află și *Teatrul Nou*. *Teatrul Vesel* din Calea Griviței îi prezintă pe Tudor Mușatescu și Sică Alexandrescu. Pentru a atrage publicul repertoriul acestor teatre era în general orientat spre comedie. Se poate spune că în această perioadă teatrele cunosc și o perioadă de criză. Deși unele prețuri la bilete scad, ele continuă să rămână destul de ridicate pentru buzunarul bucureșteanului.

„Ca să poți să ai un loc bun, trebuie să plătești între o sută și două de lei, de la locurile cu preț mic audiența fiind aproximativă. Singur Teatrul Național e mai accesibil pungilor mai subțiri, dar aici trebuie să iei biletul, cu o săptămână înainte, altfel ești forțat să te sui la cucurigu”.¹⁹

Teatrul este în această perioadă puternic concurat de cinematograful și îndeosebi de cinematograful sonor. Primul film sonor a rulat în 1929 la cinematograful Trianon.

Ca și teatrele, cinematografele își deschideau stagiunea toamna. Existau în București la acea vreme în jur de 15 cinematografe iar cele mai multe erau concentrate pe bulevardul Elisabeta. Porțiunea cuprinsă între Cercul Militar și strada Brezoianu, de-a lungul căreia se înșirau câteva dintre cele mai mari cinematografe din București, era acum tot atât de renumită ca loc de plimbări zilnice ca și porțiunea din Calea Victoriei cuprinsă între Bulevard și Teatrul Național.²⁰

Se aflau aici cinematografele Palace, Capitol, Corso, Femina, Regal, Trianon, Vox. O mare de lumini vestea că s-a ajuns în patria cinematografiilor, în „Hollywoodul românesc”. Fiecare cinematograful își anunța cu litere spânzurate pe frontispiciu spectacolul zilei, era o întrecere de reclame luminoase care ispitesc ochii. Perechi de îndrăgostiți ce ieșeau de la spectacol discutau diferite scene, iar în fața cinematografelor oamenii citesc și comentează afișele multicolore.²¹

Cinematografele se mai aflau și în alte zone ale capitalei pe Calea Victoriei, cinematografele Rio și Select. În zonele mai îndepărtate de centru se aflau cinematografele Lyra în Calea Văcărești, Roxy în Lipsani, Marna în Calea Griviței.

Situat în unul dintre cele mai elegante cartiere ale Bucureștiului, cinematograful Aro (actualul Patria) se remarcă atât prin înfățișarea exterioară dar și printr-un interior elegant. Inaugurat la 16 ianuarie 1935, îl are ca autor pe arhitectul Horia Creangă.²² Cinematograful era dotat cu moderne instalații de iluminare și condiționare ale aerului.

Filmele care rula erau americane, germane, franceze și engleze. Cinematograful căpăta pe zi ce trece tot mai mulți aderenți.

¹⁹ *Ceva despre programe în atenția directorilor de teatre*, în Cuvântul Capitalei, an III, nr. 70, 7 decembrie 1936, p. 2.

²⁰ Grigore Ionescu, *op. cit.* p. 114.

²¹ Ion Țik, „Bucureștii petrece” în *Ilustrațiunea Română*, an III, nr. 20, 10 mai 1931.

²² *Cinematograful Select* în „Realitatea Ilustrată”, nr. 36, 22 sept. 1928, p. 12.

²³ „Curierul Filmului” an II, nr. 21–22, 16 ianuarie 1935, p. 7.

O atracție, de scurtă durată însă, a fost și „automatul”. Pe Bulevardul Elisabeta, în apropierea Căii Victoriei, lumea care se ducea sau ieșea de la cinematografe se abătea pe la acest occidental bufet automat. Cu lumini ultramoderne și cu decoruri luxuriante, aveau farmecul noutății. Și cel mai fidel dintre admiratorii bodegilor naționale cu chifteluțe și gustări apetisante cădea în ispita acestor „moderni și anonimi bucătari” care pentru un preț de nimic serveau sandwich-uri, crenvurști, băutură. Pentru copii existau automatele de bomboane, ciocolată, caramelle. Se întâlneau deasemenea automate pentru parfumat, jocuri automate, cântare automate, toate foarte tentante. Rendez-vous-urile nu se mai dădeau la cinema, la Cișmigiu, sau în grădinile de la Șosea, ci la „automat” care în caz de vreme rea constituia un excelent refugiu. În scurtă vreme însă automatele își pierd interesul, transformându-se în restaurante cu consumații standardizate servite de personal feminin în uniforme.²⁴

O altă distracție a acestei perioade au reprezentat-o varieteurile, unde la spectacolele de cabaret, mulți bucureșteni își petreceau nopțile. În centru se aflau varieteurile Carlton Bar, Chat Noir, Alcazar cu o clientelă cosmopolită. Între acestea, *Alcazar* se afla în fruntea localurilor de distracții, cu un program variat și foarte des schimbat unde se succedau artiste și artiști renumiți. Aici cânta cea mai bună orchestră de jazz-band, cea a maestrului Fredoly.

„Acest local este și va rămâne refugiul de predilecție al tineretului și al burlacului care a gustat din viață nocturnă a orașelor vesele din străinătate, cât și aceluia care numai din auzite cunosc petrecerile nopților pariziene... jazz-bandul răsuna neobosit toată noaptea... șampania curge...”²⁵

Un rival al *Alcazarului* a fost *Chat-Noir*, un local amenajat în stil parizian cu un lux extraordinar. La periferie, în Calea Griviței varietelul familiar al lui Nae Florian era un local de petrecere unde se împletea varietelul, cârciuma și restaurantul cu mititei. „*Simplon*”, în strada Câmpineanu, ziua era cafenea iar noaptea, varietelul. Aici veneau domni să petreacă în tovărășia artistelor. Stelele localului ajungeau spre dimineață doar simple femei de petrecere care îndemnau clienții la consumație. În ajunul sărbătorilor de iarnă, cabaretele se străduiau să prezinte spectacole cât mai bune pentru a atrage clienți.²⁷

Iarna este și perioada sporturilor de iarnă. Bucureștenii schiază la Predeal și Sinaia, aici aveau loc concursurile internaționale și naționale care se prelungeau toată iarna. Din Gara de Nord, un tren special al schiorilor compus numai din vagoane de clasa a III-a, curate, încălzite, pleca din București la 6 dimineața către Predeal.²⁸

În București, odată ce lacurile și bălțile înghețau, patinajul era în toi. Cișmigiu, ce oferea o priveliște foarte frumoasă cu lacul înghețat, mărginit de sălcii pletoase, pline de promoroacă, era un foarte pitoresc loc de patinaj la ceasul prânzului lacul era brăzdat în lung și lat de patinatori. Deși vremea plimbatului cu sania trecuse, arareori se mai vedea ici și colo o sanie care amintea de vremurile de altădată.

²⁴ Ion Țik în „Ilustrațiunea Română”, nr. 20, 21, 22, 23, 14 mai 1931.

²⁵ *Curierul Filmului* an II, nr. 16-17, I 1934, p. 12.

²⁶ Ion Țik „Ilustrațiunea Română” an III, 28 mai 1931, p. 6.

²⁷ *Curierul Filmului* an II, nr. 16-17, 1934, p. 12.

²⁸ *Ilustrațiunea Română*, an VIII, nr. 9, 26 februarie 1936, p. 3.

„Pe Calea Victoriei, după câteva zile de fulgială, un muscal și-a scos sania „la plimbare“... În trepidanța goană a automobilelor nervoase, biata sanie, chiar așa luxoasă, a rămas un obiect de curiozitate, sau, în cel mai bun caz, o ispită anacronică. Numai bătrânii bucureșteni, care au apucat alte timpuri, înțeleg sufletul bietului muscal, fericit că mai poate „plimba“ odată sania.“²⁹

Iarna era deasemeni și vremea balurilor mascate și costumate, a dineurilor și ceaiurilor dansante.

Balurile de acum nu mai păstrează nimic din pitorescul balurilor de altădată din saloanele familiei Suțu sau de la Oteteleşanu. Nu mai era vremea balurilor particulare. Acum lumea se îngrămădea în diferite săli ale capitalei, la balurile organizate de fel de asociații și societăți de binefacere. Într-un ziar al vremii se anunța pentru ziua de 14 ianuarie 1928 nu mai puțin de 9 baluri și serate:

- la *Athene Palace* -balul A.B.C.-ului
- la *Eforie*-balul Așezămintelor creștinești
- la Sindicatul Ziaristilor-balul Moto-Clubului Român
- La *Chat-Noir*- ceai dansant al Cercurilor de gospodine
- în Saloanele Comunității Spaniole-serata organizată de doamnele spaniole
- în Palatul Băncii Naționale-ceai dansant al Societății de Turism România³⁰

Balul presei era unul dintre cele mai grandioase din decursul carnavalului.

În zilele de Crăciun aveau loc între orele cinci și opt după amiază ceaiuri dansante la cel mai cochet bar din capitala „*Boccacio*“ din Calea Victoriei.³¹ Chiar unele dineuri, după o modă adusă de peste ocean deveniseră în buna parte dansante. După încheierea perioadei balurilor, Bucureștiul cunoștea o perioadă de relativă acalmie, aceasta până la începutul verii când se porneau pregătirile pentru viligiatură.

„Capitala cântă și dansează, până la venirea celor dintâi viorele când fiecare se mai odihnește câțva timp, pentru a începe, peregrinările în diferite stațiuni climaterice și balneare.“³²

Spare Time Spending in Bucharest, in the Interwar Period

The article presents the way in which Bucharest were spending their summer vocations and their week-ends in town. Summer gardens held a central place in the attention of all categories of Bucharestans. Swimming pools and picture palaces were places frequented by everyone, their history offering thus real samples of everyday life.

Popular balls were events in the quarters of Bucharest.

²⁹ *Ilustrațiunea Română*, an VIII, nr. 4, 6 ianuarie 1935, p. 2.

³⁰ *Antrenul mondenității* în „Spectacolul“ an II, nr. 2, 20 ianuarie – 5 februarie 1928, p. 49.

³¹ *Curierul Filmului* an II, nr. 16-17, 1934, p. 12.

³² *Spectacolul* an II, nr. 2, 20 ianuarie – 5 februarie, 1928, p. 49.